

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ I (9. Hafta)

**Mondros Mütarekesi'nden Sonra İtilaf Devletlerinin
İşgallerinin Başlaması**

İstanbul'a İtilaf Devletlerinin Gelişi (13 Kasım 1918)

Paris Barış Konferansı

Paris'te Osmanlı Devleti'nden Toprak İstekleri

* Birinci Dünya Savaşı, emperyalist güçlerin nüfuz mücadelesi olduğu kadar, hedefteki ülkelerin de adeta var olma veya yok olmama mücadelesi idi. Var olma mücadelesi içinde bulunanların başlarında ise şüphesiz Osmanlı Devleti geliyordu. Ancak Osmanlı Devleti hakkındaki hüküm bir asır önce 1815'te verilmiş ve Osmanlı'ya “Hasta Adam!” teşhisi konmuştu. Büyük devletler tarafından “Hasta Adam”ın mirasını paylaşmak konusu ise “Şark Meselesi” olarak adlandırılmıştı. Osmanlı açısından Birinci Dünya Savaşı'nı sonlandıran Mondros Mütarekesi (Ateşkes Antlaşması) bir nevi Şark Meselesi'nin gerçekleşmesi anlamına geliyordu.

* **Mütareke Hükümleri ve Uygulama: Osmanlı Devleti'nin Fiilen Bitirilişı**

- * Mondros Mütarekesi, Rauf Bey (Orbay) başkanlığındaki Osmanlı heyeti ile İtilaf Devletleri adına Akdeniz Filosu Komutanı İngiliz Amiral Calthorphe arasında 30 Ekim 1918'de imzalanmıştı. Ateşkes metni, 25 maddeden ibaret olup çok ağır şartlar taşıyordu.
- * Osmanlı Devleti savaş sonrasında bir taraf ve bir devlet olarak görünmesine rağmen Mütareke hükümlerine göre, fiilen devlet olma özelliklerini kaybetmiş yani yok sayılmış durumdadır. Eğer İtilaf Devletleri gerekli gördükleri vakit, istedikleri yerleri işgal edebilme hakkına sahip ise o devletin elinden ordusu yani kendini savunma kudreti alınmış haberleşmesine el konulmuş, ekonomisi denetim altına alınmış ise artık o devletin hükümlerlik hakkından yani bir devlet olmasından bahsedilemez.

- * Mondros Mütarekesi ile Osmanlı Devleti'nin hukuki durumu ve içinde bulunduğu fiilî durum buydu. Türk milleti şimdiye kadar tarihinde görmediği şekilde devletsiz ve vatansız bırakılma ile karşı karşıyaydı.
- * Nitekim mütareke sonrası işgaller başladı. Aslında bu işgaller daha önce de bahsedildiği gibi, savaş sırasında yapılan gizli antlaşmaların da bir bakıma uygulamaya konması anlamını taşıyordu. 400.000 kişilik Osmanlı Ordusu, 50.000'e indirildi.
- * Önce İngilizler, Musul ve İskenderun'u işgal ettiler, Boğazlar ve İstanbul'a İtilaf donanmaları demir attı. Kısa sürede işgaller genişledi. İngilizler; Batum, Kars, Antep, Maraş, Hatay ve Konya'yı, Fransızlar; Dörtyol, Adana, Mersin ve Afyonkarahisar istasyonunu, İtalyanlar ise; Antalya, Burdur, Muğla, Marmaris, Bodrum, Fethiye ve Konya istasyonunu işgal ettiler.

Mondros Ateşkes Antlaşması'na Göre İşgallerin Başlaması

Mondros Mütarekesi hükümleri yürürlüğe girdiği andan itibaren, İtilaf Devletleri, dört yıl kendilerini uğraştıran ve çok güç durumlara sokan Türk Milletini ezme ve bağımsızlıktan yoksun bırakma fırsatını elde ettiklerini sandılar. Bu anlayış içinde Türk topraklarını işgale başladılar ve yine bu anlayış içinde Osmanlı Devleti'nin her işine karışmak istediler. Onların haksız olan işgallerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

Musul'un İşgali ve Ali İhsan Paşa

İngilizler mütarekeden bir süre sonra, Osmanlılardan Musul'un boşaltılmasını ve Türk kuvvetlerinin Nusaybin'e kadar geri çekilmesini istemiş ve ayrıca Musul'daki 6. Ordunun dağıtılmasını da talep etmişlerdir.

Bunun üzerine Sadrazam İzzet Paşa, 8 Kasım 1918'de Altıncı Ordu komutanına "mütareke'nin 7. Maddesi gereğince Musul'un boşaltılmasını ve İngilizlerin göstereceği hatta kadar geri çekilmesi gerektiğini" bildirdi. Aslında Musul, bir gün önce Türk Birlikleri tarafından terk edilmeye başlanmıştı bile. Çünkü 7 Kasım 1918'de Altıncı Ordu komutanı İngiliz generalleriyle bir toplantı yapmış ve onların Musul'a dair isteklerindeki kararlılığı görmüştü. Bu durum karşısında Ali İhsan Paşa iki millet arasında yeniden savaşın başlamasına neden olmak istemediği için, Türk kuvvetlerini geri çekeceğini, fakat gerekli protestoyu yapacağını söylemişti. Buna rağmen İngiliz komutanı 7 Kasım gecesi 6. Ordu karargahına ultimatoma niteliğinde bir yazı gönderdi.

* Gerçekten 8 Kasım 1918 sabahı İngilizler hemen harekete geçmiş, bir İngiliz müfrezesi Musul hükümet konağındaki Türk bayrağını indirerek yerine İngiliz bayrağını çekmişti. Sözün kısası İngilizler, birkaç gün önce imzaladıkları ateşkese saygı göstermemiştir, Osmanlı ordusu da bu bölgede geri çekilmek zorunda kalmıştır. Musul depolarındaki çok miktarda malzeme de İngilizlere bırakılmak zorunda kaldı. Bununla beraber 6. Ordu bölgesinde sükûnet sağlanamadı. Çünkü İngilizlerin bu bölge için bazı istekleri vardı. 6. Ordu komutanı Ali İhsan Paşa, propaganda amacıyla Albay Killing'i geçici olarak tutuklamış ve İngilizlerin Re'sülayn'dan daha öteye geçirilmemeleri için gerekli emri vermişti.

Çukurova'nın İşgali

Torosların güneyindeki toprakların Fransızlara bırakılacağını duymuş olan bu yöre halkında büyük bir endişe ve heyecan vardı. Ayrıca Türk ordusunun Adana'dan çekilmesinden sonra büyük karışıklıklar çıkacağı ve geçici bir hükümet kurulacağı söyleniyordu. Bu durum, mevcut olan karışıklıktan faydalanmak isteyenlerin bulunduğunu göstermekte idi. Bundan dolayı, halkı yatıştırmak için Adana ileri gelenleri toplanarak bazı önlemler almış, özellikle terhis edilmiş olan yedek subayların polis ve jandarma görevi almalarını kararlaştırmışlardı. Bu arada istifa etmiş olan vali de yeniden işe başladı. Karargâhı Adana'da bulunan 2. Ordu Komutanlığı, 7 Aralık tarihinde Harbiye Nezaretine yazdığı bir yazıda, çıkacak karışıklıklara işaret ederek, tedbir alınmasını istemişti. Ama bu arada işgal başlamıştı bile.

11 Aralık 1918'de Fransız subayları idaresinde çoğu yerli kaçkın Ermenilerden olmak üzere Fransız askeri üniforması giymiş 400 kişilik bir müfreze, Dört Yol kasabasına girdi, evleri basarak yağma etti. 17 Aralık 1918'de 500 kişilik bir Fransız birliğı Mersin'e çıktı ve bu tarihten sonra Adana-Tarsus hattı güneyinde rastlanacak Türk askerinin tutuklanacağı açıklandı. 21 Aralık 1915'te Fransız ve Ermeni askerleri, Adana'ya girdi. İşgalle birlikte hakaret ve tutuklamalar da başladı. 27 Aralık'ta Pozantı işgal edildi ve Fransız şımarıklığı burada da hemen kendini gösterdi. Amanos işçi taburu komutanı Yüzbaşı Mustafa Bey Fransızlar tarafından öldürüldü. Kızılay tesislerindeki nöbetçilerin bile silahları alındı.

İngilizler, Halep'e erzak götürmek üzere İskenderun'a bir İngiliz müfrezesi çıkaracaklardı. Bunun için 9 Kasım 1915'de İskenderun'a on beş kişilik bir İngiliz müfrezesi gelmişti.

Fakat 11 Kasım 1915’de erzak ambarı önünde birikmiş olan halkın yaptığı gürültüyü bahane eden Fransız Komutan, şehirde bulunan Türk memur, polis ve jandarmaların hemen şehri terk etmelerini istedi. İlgililer bu tebliğe boyun eğerek kasabayı terk etmek zorunda kaldılar.

- * İşgalci Fransızların halka ve yöneticilere yaptıkları çirkin davranışlar, Türk komutanlarını çok üzmüş hatta 2. Ordu Komutanı Nihat Paşa, Fransız subayını, İngiltere’nin Filistin Orduları Başkumandanına şikâyet ederek, cezalandırılmasını istemişti. Ancak bu şikâyetten bir sonuç alınamadı. Aksine aynı subay, Kırıkhan mevkiindeki Türk silah ve cephane depolarına el koydu. Hâlbuki Filistin cephesindeki ordumuzun elindeki bütün silahların alınmaması için İngilizlerle anlaşmaya varılmıştı

Fransızlar tarafından Türk birliklerinin Pozantı'ya kadar olan toprakları boşaltması isteniyordu. Ancak; Osmanlı Hükümeti Kilikya'nın boşaltılmaması ve silahların teslim edilmemesi konusunda yaptığı girişimlerden bir sonuç alamamış; hatta İngilizler tarafından verilen bir nota ile tehdit bile edilmişti. Nitekim 22 Kasım 1915 tarihli notada onlar, Osmanlı Hükümeti'ni, isteklerini yerine getirmemekle itham ediyor, gerekirse yeniden savaşa girişebileceklerini bildiriyorlardı. Bu durum karşısında Osmanlı Hükümeti, Adana ve çevresinin Pozantı'ya kadar boşaltılmasını zorunlu gördü. Fakat bu arada silahlardan bir kısmının kurtarılabilmesi için Harbiye Nezareti, 2. Ordu komutanlığına bir emir gönderdi. Bu emirde Torosların güneyinde bulunan toprakların boşaltılması müzakerelerinin yapıldığı şu sıralarda elde bulunan malzemedan kurtarılacakların şimdiden nakillerinin yapılması isteniyordu. Fakat bu emrin yerine getirilebilmesi için zamana ihtiyaç vardı.

Doğu Anadolu'nun İşgali

Kars, Ardahan ve Batum Osmanlı Sınırları içinde kalmak üzere Brest-Litovsk antlaşması ile kazanılan yerler dışında, Türk ordusu tarafından ele geçirilmiş olan yerlerin altı hafta içinde boşaltılmasına başlanmıştı. Onun için Mondros'ta Kafkas bölgesinin boşaltılması işi ortaya atıldığı vakit, Osmanlı delegeleri boşaltılmanın başladığını bildirdiler. Ancak Kars, Ardahan ve Batum'un Brest-Litovsk antlaşması ile Osmanlılara bırakıldığını ve yapılan plebisit sonunda halkın Osmanlı idaresini istediğini belirterek Mondros Mütarekesi'nin 11. Maddesini, bu yerler Türklerde kalmak üzere düzenlemeyi başardılar. Ancak Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının üzerinden daha on gün geçmemişti ki, bu devletler antlaşma hükümlerini dinlemeden Kars, Ardahan ve Batum'un hemen boşaltılmasını istediler. Fakat İtilaf Devletlerinin bu istekleri, düşündükleri kadar çabuk gerçekleşmedi. Çünkü 9. Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşa, boşaltma işlerinde çok ağır davranıyordu. Fakat bu ağır davranış, özellikle İngilizleri sinirlendiriyor ve Osmanlı hükümetini sıkıştırmalarına neden oluyordu.

* **Batum'un İşgali**

Batum'a gelen iki İngiliz savaş gemisi 19 Aralık'ta şehrin limanını kontrol altına aldılar. İngiliz askerleri çıktı ve askeri bir vali tayin edildi. Onun kontrolü altında olmak şartıyla şehrin idaresi, çeşitli milletlerden kurulu bir heyete bırakıldı ve bu suretle Osmanlı idaresi sona erdirildi. Bundan dolayıdır ki, Osmanlı hükümeti, 29 Aralık'ta Batum Mutasarrıflığına gönderdiği bir yazı ile Batum mülki hükümetinin İngilizlere teslimini ve memurların dönmelerini bildirdi. Bu sıralarda doğudaki Türk kuvvetlerinden 25.000 kişi, çekilmek üzere Batum'da toplanmış bulunuyordu. İşgal kuvvetleri tarafından kışlalarından atılmış, depolarındaki malzeme ve teçhizatlara el konulmuş, Üzerleri aranarak kişisel eşyaları bile alınmış olan bu birliklerin durumu çok kötü idi. Mevsimin kış oluşu, güçlükleri daha da artırıyor, araç yokluğundan dolayı bu birliklerin sevklerine imkân bulunamıyordu.

Doğu Trakya'nın İşgali

Bulgaristan'daki Fransız kuvvetlerinden ayrılan bir birlik, 6 Kasım 1918'de sınırı geçerek Uzunköprü'deki Türk kuvvetleri komutanlarıyla görüştü. Bu birliğin görevi daha sonra gelecek Fransız kuvvetlerine konak yeri ile yiyecek sağlamak idi. Ertesi gün gelen Fransız subayları 9 Kasım günü Uzunköprü'ye üç Fransız bölüğünün geleceğini bildirerek bunlar için 70 oda, 3 ton sebze, 5 ton yakacak hazırlanmasını istediler. Bu durum karşısında İstanbul hükümeti, 7 Kasım'da ilgililere bir emir gönderdi ve Fransızların bu isteğine boyun eğilmemesini, fakat zora başvurdıkları takdirde direnilmeyerek sadece protesto ile yetinilmesini bildirdi. Fakat Fransızlar 9 Kasım 1918'den itibaren Uzunköprü ile Sirkeci arasındaki demiryolu işletmesini ellerine almış, hatta 16 Kasım'da Bakırköy'e yerleşmişlerdi. Ayrıca müttefikler, (özellikle İngilizler), Trakya'dan Kafkasya'ya kadar Türkiye'nin her yerine, Türk Ordusunun terhis ve silahtan arınmasını gözlemek için kontrol subayları yerleştirmişlerdi. Sözün kısası Osmanlı Ülkesi, daha önce hazırlanmış olan planlara uyularak, her taraftan işgale uğruyordu.

* Bununla birlikte Mütarekenin imzalanmış olduğu; Hicaz, Asir, Yemen ile Bingazi ve Trablus'da bulunan Osmanlı birliklerine ancak, 6 Kasım'da Mısır'dan çekilen telgrafla duyurulabilmişti. Bu telgrafta mütarekenin imzalandığı söyleniyor ve askeri birliklerin en yakın İtilaf Kuvvetleri kumandanına teslim olmaları gereği açıklanıyordu. Fakat birkaç defa tekrarlandığı halde, Medine muhafızı Fahri Paşa bu emre uymamış, hatta 26 Aralık 1918'de verdiği cevapta Padişah tarafından bir buyruk olmadıkça teslim olmayacağını bildirmiş ve bir süre direnmiştir. Asir ve Yemen'deki Türk kuvvetleri de Aralık 1918'e kadar teslim olmadılar. Trablus ve Bingazi'deki birliklere gelince, bunlar bir yüzbaşının götürdüğü özel emirden sonra teslim olmuşlardır. Buna rağmen Trablus'ta bulunan Fuat Efendi, İtalyanlara teslim olmamıştır.

İstanbul'a İtilaf Devletlerinin Gelişi (13 Kasım 1918)

Mondros Mütarekesi hükümleri gereğince İtilaf Devletleri, 6-12 Kasım 1918 tarihleri arasında Çanakkale Boğazı istihkâmlarına el koydular. 7 Kasım'da İstanbul'a ilk defa iki İngiliz subayı geldi. 12 Kasım 1918'de, İstanbul'a bir Fransız tugayı getirildi. 13 Kasım 1918 ise Türk Milleti adına çok üzücü bir gün olarak yaşandı. O gün İstanbul'a 22 İngiliz, 12 Fransız, 17 İtalyan ve 4 Yunan savaş gemisinden kurulu bir donanma gelerek Dolmabahçe önünde demirledi. Bu donanmadan gerekli görülen yerlere 3500 kişilik bir kuvvet çıkarıldı. Bunlardan bir kısmı piyade, bir kısmı ise topçu idi. Çoğunu İngiliz askerleri oluştıuruyordu.

2000 kişilik bir kuvvet, Beyoğlu'ndaki kırlalara, yabancı okul ve hastanelerle bazı özel binalara yerleşti. Geri kalanlar da ayrı yerlere dağıldı. İngiliz generali George Milne ise 27 Kasım 1918'de geldi. Haydarpařa'dan Anadolu'ya uzanan demir yoluna İtilaf kuvvetlerince el konuldu. Osmanlı Hükümeti'nin protesto su sonuç vermedi.

İtilaf devletleri İstanbul'a geldikleri sırada Mustafa Kemal Paşa da 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmiş ve Boğaz'da itilaf devletlerine ait gemileri gördüğünde «Geldikleri gibi giderler» demiştir. Bunun gerçekleşmesi biraz zaman alacak ama hakikaten dediği gibi olacaktır.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a geldiğinde önce Pera Palas Oteli'nde daha sonra da Şişli'de kiraladığı evinde kalmıştır. Şişli'deki bu ev aynı zamanda en yakın silah arkadaşları ile buluşup vatanın gidişatı için ne yapabiliriz sorusuna çözüm arayışlarını konuştukları yerdir. Mustafa Kemal Paşa arkadaşları ile Şişli'de planlama yaparken Anadolu'da da işgallere karşı Türk milletinin cemiyet kurma çalışmaları başlayacaktır.

Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası azınlıkların aşırı hareketleri İstanbul'un haksız yere işgali, Türk kamuoyunda derin üzüntüler yarattı. Bu durumda Türk Milleti, en doğal hakkı olan bağımsızlığı için topyekün mücadeleye başlayacaktır.

TÜRK MİLLETİNİN MÜTAREKE VE İŞGALLERE TEPKİSİ

- * Mütarekenin neler getireceğinin farkında olan ve Osmanlı Hükümeti'nin sessiz kaldığını gören Türk halkı, teşkilatlanmada gecikmedi. Hemen her tarafta özellikle işgal tehlikesi bulunan yörelerde, genel adı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri olan milli teşkilatlar kurulmaya başlandı. Milli Mücadele hareketinin zeminini oluşturacak olan ve zaman içinde hemen her il ve ilçede bazen farklı isimlerle kurulan bu cemiyetler mahalle ve köylere varıncaya kadar teşkilatlanmışlardı. “Müdafaa-i Hukuk” kavramından da açıkça anlaşılacağı üzere, bu teşkilatlanma hareketi, savunma amaçlı olup her şeyin başında hür ve bağımsız yaşama hakkını, vatani koruma gayesini taşıyordu.

- * Çünkü mütareke sonrası işgallerle birlikte, vatan coğrafyasının batısı Yunanlara verilmeye, doğu'da Ermeni devleti oluşturulmaya çalışılıyor, kısacası *Şark Meselesi* uygulamaya konuyordu. Bu tehlike karşısında önceleri, bölgesel nitelikli olup, Sivas Kongresi'nden sonra tek bir çatı altına alınacak olan millî cemiyetlerin İzmir'in işgalinden önce kurulanlarına birkaç örnek vermek gerekirse;
- * *Kars Milli İslam Şurası*; 9. Ordu Komutanı Yakup Şevki Paşa'nın destek ve yardımı ile 5 Kasım 1918'de kurulmuş ve yapılan kongreler sonrasında 17 Ocak 1919'da geçici bir hükümet oluşturulmuş ise de bu hükümet, Nisan'da Kars'ı işgal eden İngilizler tarafından dağıtılmıştır.

* Yine Doğu Anadolu'yu savunma amaçlı olarak 4 Aralık 1918'de *Vilayat-ı Şarkıyye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti* kurulmuştur. Merkezi İstanbul'da olan bu cemiyet Erzurum ve diğer doğu illerinde şubeler açmıştır.

* Trakya'da Yunan işgal hazırlıkları ve Mavri Miracıların iddialarına karşı Cafer Tayyar Bey'in yardım ve desteği ile *Trakya Paşaeli Müdafaa-i Heyet-i Osmaniye Cemiyeti* kuruldu.

* Nurettin Paşa'nın yardım ve desteği ile Türk aydınları tarafından 1 Aralık 1918'de *İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti* kuruldu. Bu cemiyet, İzmir'in Türklüğü konusunda dünya kamuoyunu aydınlatma gayreti içinde olmuştur.

* Mart 1919'da düzenlediği kongre ile İzmir ve vatan üzerinde oynanan oyunlara karşı gerekirse silahlı mücadeleye gireceklerini İtilaf Devletleri'ne ve kamuoyuna duyurmuştur. Bu cemiyetle işbirliği halinde Redd-i İlhak prensibini savunan *İzmir Müdafaa-i Vatan Heyeti* de kurulmuştur. İzmir'in işgalinden önce büyük bir miting düzenleyen bu cemiyet Batı Anadolu'da milli direniş ruhunun oluşmasında öncülük etmiştir.

* Yunan işgaline karşı Batı Anadolu'da bu teşkilatlanmalar olurken, Trabzon merkezli bir Rum Pontus devleti tehlikesine karşı *Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti*, Çukurova bölgesinin Fransızlara verileceği tehlikesine karşı bu bölgenin haklarını savunmak amacıyla *Adana Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti* kurulmuştur.

- * Mütareke sonrası işgal edilen veya işgal tehlikesi karşısında oluşan hareketleri bir araya getirmek amacıyla 29 Kasım 1918'de *Millî Kongre* adıyla yeni bir teşkilatlanma ortaya çıkmıştır. 6 Aralık 1918 ve Ocak 1919'da geniş katılımlı kongreler düzenleyen ve yayın faaliyetlerine önem veren Millî Kongre, İzmir'in işgaline yönelik yapılan protesto ve mitinglerin organizasyonunda rol almıştır.
- * Atatürk'ün Nutuk'ta bahsettiği bu cemiyetlerin yanı sıra, işgaller ve özellikle İzmir'in işgalini müteakip, işgal tehlikesine yakın yerlerden başlamak üzere, Anadolu'nun hemen her il ve ilçesinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulmuştur.

Paris Barış Konferansı ve İzmir'i İşgal Kararı

Dört yıl boyunca yaklaşık 10 milyon insanın ölümüne ve milyonlarca insanın ise açlık, hastalık ve kıtlıklarla boğuşmasına neden olan Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu getirmek üzere, Paris'te bir konferans toplanması ve savaşın sonunu getirecek antlaşmaların yapılmasına karar verilmiştir. Dünyanın dört bir tarafından temsilciler Paris'e isteklerini elde etmek için adeta akın etmiştir.

- * Barış antlaşmalarının yapılması için 32 devletin temsilcileri Paris Konferansı'nda bir araya geldi. Konferans, 18 Ocak 1919'da açıldı. Konferansta Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya etkiliydiler. Bu devletlerin başkan ve dışişleri bakanlarından oluşan onlar konseyi kuruldu.

*** Paris'te çok sayıda sorun masa başında çözüm beklemektedir:**

- * Devletler arası ilişkilerde zorunlu hakemlik ve silahsızlanma gibi yeni ilişkilerden doğan genel meseleler,
- * Savaş sırasında yaşanan maddi kayıpların ve harcamaların karşılığı olarak tazminat hesaplamasının yapılması ve bunların sorumlulardan tazmin edilmesi gibi mali meseleler,
- * Müttefikler, tarafsızlar ve birbirlerine zıt konumda bulunan devletler arasında kurulması gereken ticari ilişkilerle ilgili meseleler,
- * Toprak ve sınır değişiklikleri ile ilgili meseleler

Paris'te Osmanlı Devleti'nden Toprak İstekleri Ermeni İstekleri

- * Ermeni milletvekili Bogos Nubar, Türkiye Ermenilerinin önderi olduğunu söyleyerek 1919 Şubatında Paris Barış Konferansı'na sunduğu bir muhtıradan Ermeniler için şu toprak isteklerinde bulunuyordu:
 - * 1. Van, Bitlis, Diyarbakır, Harput, Sivas, Erzurum ve Trabzon'dan oluşan, Türkiye'nin yedi doğu ili,
 - * 2. Güneydoğuda Maraş ve Kozan ile Osmaniye ve İskenderun limanlarıyla birlikte Adana,
- * Bogos Nubar'ın iddiasına göre Kilikya bölgesi, Ermenilere vaat edilmişti. Bu yüzden Ermeni gönüllüleri, Suriye'deki çarpışmalar sırasında Fransız komutası altında Osmanlılara karşı savaşmışlardı.
- * Ermeniler; 26 Şubat 1919'da Paris Barış Konseyi huzuruna çıkarak yukarıdaki sözü geçen sınırlar içinde bağımsız bir Ermenistan'ın tanınmasını istemişlerdir.

Yunan İstekleri

Paris Barış Konferansı'nın açılışından yaklaşık on beş gün sonra Yunanların ve dahi Osmanlı içerisinde kalan Rumların talepleri ile ilgili konuşmak üzere Yunan Başbakanı Venizelos; Amerika, İngiltere, İtalya, Fransa ve Japonya'nın başbakan ve dışişleri bakanlarının karşısına çıkmak için Paris'e hareket etmiştir.

- * 3 ve 4 Şubat 1919'da Paris Barış Konferansı'nda büyük devletlerin huzuruna çıkarak, Osmanlı Devleti üzerindeki Yunan iddia ve amaçlarını listenin başında İzmir olmak üzere takdim edecek olan Venizelos, Yunan tezini Wilson prensiplerine ve self-determinasyon hakkına dayandırmıştır. Venizelos, Batı Anadolu'nun nüfus yoğunluğu ve etnik nedenlerle Yunanistan'a verilmesi gerektiğini söylemiştir. Batı Anadolu'daki tüm Rum nüfusunun Türk nüfusundan daha fazla olduğunu iddia etmiştir.

- * 3 Şubat 1919'da Venizelos Yunanistan'ın isteklerini Yüksek Konsey'e sunma fırsatını bulmuştur. Eline notlarını, istatistikî bilgilerini ve hatta talep edeceği adalardaki mutlu Yunan balıkçıları gösteren fotoğraflarla dolu albümleri alarak gelen Venizelos, isteklerini ikna edici bir üslupla karşısındaki liderlere aktarmıştır. Elinden ne geliyorsa dilini, tarihini, dinini kullanarak isteklerini elde etme çabasındaydı. Venizelos'a göre; Arnavutluk'un güneyini, Ege ile Karadeniz arasındaki Trakya'yı hiç olmazsa batısını almalı, bunun yanı sıra birkaç adayı ve Anadolu'dan da Marmara'nın güney sahilinin ortasından yaklaşık 400 mil güneye İzmir'e inen kesimi almalıydı. Yunanistan'ın İstanbul'u istemediğini özellikle ifade etmiştir. Ona göre; İstanbul, uluslar arası olmalı ve yönetimi Milletler Cemiyeti'nce sağlanmalıdır. (Venizelos, İstanbul'un istese de kendisine verilmeyeceğini bildiği için bu şekilde davranmıştır)

Yunan taleplerinin büyük devletlerce nasıl karşılandığı ise farklılıklar arz etmektedir. İtalya, savaş sırasında kendilerine de aynı bölgelerle ilgili söz verilmiş olmasından dolayı Venizelos'un istediği başta İzmir olmak üzere bazı bölgeler konusunda hiç de mutlu değildir. İngiltere ve Fransa ise bu bölgelerde daha güçlü bir İtalya yerine kendilerine bağlı kararlar alacağını düşündükleri Yunanistan'ın yer almasını tercih eder gözükmektedirler. Amerika başkanı ise her ne kadar Avrupa işlerine karışmak istemese de bir şekilde bu konulara dâhil olmakla beraber yine de biraz kararsız bir tutum sergilemektedir.

İtalyanlar geçici olarak protesto mahiyetinde Konferansı terk etmişlerdi. İngiliz Başbakanı Lloyd George Yunanistan'ın İzmir'i almasını istiyor, Fransız başbakan Clemanceau da bunu destekliyordu.

* 6 Mayıs'ta bu üç devlet adamı Yunanistan'ın, İzmir'deki Rumları koruması bahanesiyle İzmir'i derhal işgal etmesine karar verdiler. Lloyd George, İzmir Körfezine bir filo gönderilmesini ve askerlerin muhtemel bir ayaklanmada Rumları korumak üzere gemilerde hazır bekletilmesini önermişti. Wilson, askerlerin gemilerde uygun şartlarda kalamayacakları gerekçesiyle doğrudan doğruya karaya çıkarılmasının daha uygun olacağını söyledi. Lloyd George bu fikri kabul etti ve danışıklı plan uygulandı. Konu 10 ve 12 Mayıs'ta tekrar ele alındı. Bu arada İtalyan Başkanı Orlando, Konferansa dönmüştü. İzmir'in bir Yunan işgalinde zarar görmeyeceği hususunda kendisine güvence verildi. Müttefiklere göre yapılacak bu harekât, oradaki Rumların korunması için acil bir önlemdi.

- * Mütareke şartlarına göre İzmir'in İngiliz, Fransız ve İtalyan birliklerine teslim etmesi için Türkiye'ye bir nota verilmesi kararlaştırıldı. Yunan kuvvetleri hazır olur olmaz Kavala'dan hareket etmeleri ve İtalyan birliklerinin de bu harekâta katılmaları kararlaştırıldı. Nihayet İzmir'e Yunanlılar asker çıkardılar.